

Byla Nr. 41/2014-42/2014-45/2014-46/2014-47/2014-48/2014-49/2014-50/2014-51/2014-52/2014-53/2014-56/2014-57/2014-58/2014-59/2014-60/2014

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS
LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

NUTARIMAS

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO, KURIUO ATIDĖTAS
DĖL NEPROPORCINGAI SUMAŽINTO DARBO UŽMOKESČIO
PATIRTŲ PRARADIMŲ KOMPENSAVIMO MECHANIZMĄ
REGLAMENTUOJANČIO ĮSTATYMO PROJEKTO PATEIKIMO
TERMINAS, ATITIKTIES LIETUVOS RESPUBLIKOS
KONSTITUCIJAI**

2015 m. lapkričio 19 d. Nr. KT30-N19/2015

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Vytauto Greičiaus, Prano Kuconio, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Dainiaus Žalimo,

sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

remdamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53¹ straipsniais, Teismo 2015 m. lapkričio 10 d. posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo konstitucinės justicijos bylą Nr. 41/2014-42/2014-45/2014-46/2014-47/2014-48/2014-49/2014-50/2014-51/2014-52/2014-53/2014-56/2014-57/2014-58/2014-59/2014-60/2014 pagal:

1) pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymus Nr. 1B-55/2014, 1B-56/2014 ištirti, ar 2014 m. rugsėjo 11 d. priimtas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnio, 1 priedo pakeitimo ir kai kurių su jais susijusių įstatymų pripažinimo netekusiais galios įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio

pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos statuto 30 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto pakeitimo įstatymo 1 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinės krašto apsaugos tarnybos statuto 20 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo Nr. XII-523 2 straipsnio pakeitimo įstatymas neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 3 daliai, 30 straipsnio 1 daliai, 69 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui;

2) pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymus Nr. 1B-60/2014, 1B-61/2014, 1B-62/2014, 1B-63/2014, 1B-66/2014, 1B-67/2014, 1B-68/2014, 1B-69/2014, 1B-70/2014, 1B-72/2014, 1B-73/2014, 1B-74/2014, 1B-75/2014, 1B-76/2014 ištirti, ar 2014 m. rugsėjo 11 d. priimtas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnio, 1 priedo pakeitimo ir kai kurių su jais susijusių įstatymų pripažinimo netekusiais galios įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos statuto 30 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto pakeitimo įstatymo 1 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinės krašto apsaugos tarnybos statuto 20 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo Nr. XII-523 2 straipsnio pakeitimo įstatymas neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, 30 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Konstitucinio Teismo 2015 m. spalio 30 d. sprendimu šie prašymai sujungti į vieną bylą.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

I

1. Pareiškėjai Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ir Vilniaus apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracines bylas, kuriose asmenys, kuriems už darbą apmokama iš valstybės biudžeto lėšų, kreipėsi į teismą, prašydami priteisti jiems neišmokėtas darbo užmokesčio dalis, susidariusias Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d. nutarimu prieštaraujančiomis Konstitucijai pripažintomis įstatymų nuostatomis sumažinus pareiginės algos (atlyginimo) koeficientus, priedų už kvalifikacinę klasę ar kategoriją dydžius.

Pareiškėjai, suabejoję jų nagrinėjamos bylos aktualaus 2014 m. rugsėjo 11 d. priimto Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnio, 1 priedo pakeitimo ir kai kurių su

jais susijusių įstatymų pripažinimo netekusiais galios įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos statuto 30 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto pakeitimo įstatymo 1 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinės krašto apsaugos tarnybos statuto 20 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo Nr. XII-523 2 straipsnio pakeitimo įstatymo (toliau – ir Įstatymas) atitiktimi Konstitucijai, sustabdė administracinių bylų nagrinėjimą ir kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu iširti jo atitiktį Konstitucijai.

2. Pareiškėjų Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ir Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymai grindžiami šiais argumentais.

2.1. Ginčijamu Įstatymu Lietuvos Respublikos Seimas vieniems metams, t. y. iki 2015 m. gegužės 1 d., atidėjo Vyriausybei nustatytą terminą, iki kada ji turi parengti ir Seimui pateikti asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl per ekonomikos krizę neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo) patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projektą.

Remdamiesi Konstitucinio Teismo 2014 m. balandžio 16 d. sprendimu, kuriame išaiškintos kai kurios minėto Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d. nutarimo nuostatos, pareiškėjai teigia, kad įstatymų leidėjas nepagrįstai delsia nustatyti neproporcingai sumažintų atlyginimų kompensavimo mechanizmą. Iš su Įstatymo svarstymu ir priėmimu susijusių dokumentų nematyti, kad šio Įstatymo priėmimas buvo pagrįstas ypatinga valstybės ekonomine, finansine padėtimi, kuri galėjo lemti būtinybę atidėti kompensavimo mechanizmo nustatymą. Be to, priimant Įstatymą argumentai, kodėl yra atidedamas kompensavimo mechanizmo nustatymas, visuomenei nebuvo atskleisti.

Neproporcingai sumažintų atlyginimų kompensavimo mechanizmo nustatymas galėjo būti atidėtas tik konkrečiai apibrėžtam terminui (Įstatyme nustatytas terminas atitinkamo įstatymo projektui pateikti, bet ne pačiam įstatymui priimti), t. y. nurodant datą, iki kada bus patvirtintas konkretus atlyginimų kompensavimo mechanizmas. Tik toks įstatymas būtų leidęs asmenims aiškiai suvokti savo teisinę padėtį, teises ir pareigas ir atitinkamai pasirinkti tam tikrą elgesio modelį.

Pareiškėjas Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat pažymi, jog atlyginimų kompensavimo mechanizmo nustatymas nereiškia, kad valstybė nedelsiant turėtų patirti didelio masto išlaidas, nes kompensavimo mechanizmo įgyvendinimas gali būti protingai išdėstytas, taip pat tam tikram laikui atidėtas. Taip pat jis atkreipia dėmesį į tai, kad Vyriausybė tik 2014 m.

balandžio 28 d. kreipėsi į Seimą dėl kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projekto pateikimo termino atidėjimo ir kad Seimas iki 2014 m. gegužės 1 d. nepriėmė sprendimo jį atidėti, todėl yra pagrindas teigti, kad nei Vyriausybė, nei įstatymų leidėjas nemanė, kad buvo priešasčių, dėl kurių šis įstatymo projektas neturėjo būti pateiktas Seimui laiku. Laikantis atsakingo valdymo ir teisinės valstybės principų, Vyriausybei Seimo nustatyti terminai turėtų būti pratęsimi, jei yra toks poreikis, ne jiems pasibaigus, bet dar iki pasibaigiant.

Be to, pareiškėjas Vilniaus apygardos administracinis teismas teigia, kad Įstatymu iš esmės buvo pripažintas teisėtu Vyriausybės, kuri per nustatytą laikotarpį neparengė kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projekto, neveikimas. Tokia situacija, kai nepaisoma įstatymais nustatytų terminų ir per nustatytus terminus neatliekami įstatymuose nustatyti veiksmai, sukelia teisinį neapibrėžtumą ir neaiškumą, nes teisinių santykių subjektai nežino, ar apskritai bus atliekami įstatymuose nustatyti veiksmai, taip pat sudaro prielaidas pažeisti asmenų įgytas teises ar teisėtus lūkesčius, pakerta pasitikėjimą valstybe ir jos institucijomis.

Dėl šių priežasčių pareiškėjai abejoja, ar Įstatymu nebuvo paneigti dėl neproporcingai sumažintų atlyginimų pradimus patyrusių asmenų teisėti lūkesčiai, atsakingo valdymo principas, imperatyvas vykdyti įstatymais priimtus įsipareigojimus ir ar dėl to nebuvo pažeistos Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalys, konstitucinis teisinės valstybės principas.

2.2. Pareiškėjų Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo ir Vilniaus apygardos administracinio teismo manymu, atsižvelgiant į tai, kad atlyginimų kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projektas nebuvo pateiktas Seimui iki 2014 m. gegužės 1 d., galima konstatuoti, kad nuo šios dienos iki Įstatymo įsigaliojimo 2014 m. rugsėjo 20 d. valstybė nepagrįstai delsė nustatyti patirtų pradimų kompensavimo mechanizmą ir dėl to buvo pagrindas ginti pradimus patyrusių asmenų teises teismine tvarka. Tačiau priėmus Įstatymą minėtų asmenų padėtis jų teisės į teisminę gynybą realumo požiūriu tapo neaiški ir iš esmės pakito, nes įstatymų leidėjas nukėlė atlyginimų kompensavimo mechanizmo nustatymą neapibrėžtam laikui ir formaliai bei faktiškai retrospektyviai pašalino nepagrįsto delsimą, kaip pagrindo ginti pradimus patyrusių asmenų teises teismine tvarka, situaciją.

Atlyginimų kompensavimo mechanizmo nustatymą atidėjus iš esmės neapibrėžtam laikotarpiui, pradimus patyrusiems asmenims yra trukdoma praktiškai įvertinti, ar įstatymų leidėjas nepagrįstai nedelsia nustatyti atlyginimų kompensavimo mechanizmo, ir kliudoma veiksmingai įgyvendinti savo teisę į teisminę gynybą, dėl to pažeidžiama Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalis. Remdamasis tais pačiais argumentais, pareiškėjas Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas abejoja, ar Įstatymas neprieštaruoja ir Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai.

2.3. Ginčijamas Įstatymas buvo priimtas įstatymo projekto, dėl kurio buvo gauta Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada, pagrindu. Pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio

teismo vertinimu, Seimo kanceliarijos Teisės departamentas šioje išvadoje išdėstė poziciją, kad šis įstatymo projektas neatitinka Konstitucijos – nedera su konstituciniais teisėtų lūkesčių, teisinės valstybės, lygiateisiškumo principais. Šią išvadą netiesiogiai patvirtina ta aplinkybė, kad įstatymo projektą svarstant Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komitete Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvadai buvo nepritarta, t. y. manyta, kad ji yra neigiama. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija) (toliau – Seimo statutas) 138 straipsnio 2 dalimi (2000 m. spalio 10 d. redakcija), toks įstatymo projektas, dėl kurio atitikties Konstitucijai Seimo kanceliarijos Teisės departamentas pateikė neigiamą išvadą, turėjo būti preliminariai svarstomas Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitete, tačiau nėra duomenų, kad toks svarstymas būtų įvykęs. Dėl šių priežasčių kyla abejonų, ar Įstatymas neprieštarauja Konstitucijos 69 straipsnio 1 daliai.

II

1. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Seimo atstovo Seimo Valstybės valdymo ir savivaldybių komiteto pirmininko Valentino Bukausko (bylos dalyje pagal pareiškėjo Vilniaus apygardos administracinio teismo prašymus) rašytiniai paaiškinimai, kuriuose teigiama, kad Įstatymas neprieštarauja Konstitucijai. Suinteresuoto asmens atstovo pozicija grindžiama šiais argumentais.

Ginčijamo Įstatymo projektas buvo pateiktas Seimo 2014 m. gegužės 8 d. posėdyje. Dėl 2014 m. gegužės 22 d. įregistruoto Seimo narių pasiūlymo buvo atidėta šio įstatymo projekto svarstymo Seimo posėdžių salėje data, o vėliau, 2014 m. liepos 17 d., Įstatymo priėmimas buvo atidėtas dėl nepakankamo posėdyje dalyvavusių Seimo narių skaičiaus. Įstatymas buvo priimtas Seimui susirinkus į rudens sesiją, antrąją jos dieną – 2014 m. rugsėjo 11 d. Taigi Seimas Vyriausybės pateiktą įstatymo projektą svarstė nepagrįstai nedelsdamas ir nepažeidė konstitucinio atsakingo valdymo principo.

Seimas, svarstydamas ginčijamo Įstatymo projektą ir priimdamas Įstatymą, rėmėsi Konstitucinio Teismo 2014 m. balandžio 16 d. sprendimu, kuriame konstatuota, kad įstatymų leidėjas gali atidėti dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patirtų praradimų kompensavimo mechanizmo nustatymą ir (ar) jo įgyvendinimą protingam laikotarpiui, kuris nustatytinas įvertinus valstybėje susiklosčiusią ekonominę, finansinę padėtį, atsižvelgus į ypatingos situacijos padarinius ir valstybės išgales.

Seimo komitetuose Lietuvos Respublikos finansų ministerijos atstovai nurodė, kokios aplinkybės liudija, kad pasibaigus pasaulinei finansų krizei tam tikri ekonominiai rodikliai nepasiekė iki krizės buvusių reikšmių. Taip pat buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad, 2014 metais priėmus dėl per ekonomikos krizę neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo) patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą reglamentuojantį įstatymą, visa pagal to įstatymo nuostatas

kompensuotina suma būtų buvęs padidintas 2014 metų valdžios sektoriaus deficitas (neatsižvelgiant į kompensacijų išmokėjimo terminus), o tai būtų turėję neigiamų padarinių euro įvedimui Lietuvoje nuo 2015 m. sausio 1 d.

Seimas atsakingai įvertino susidariusią padėtį ir iš anksto numatė, kad praradimams, patirtiems dėl per ekonomikos krizę neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo), taip pat sumažintų valstybinio socialinio draudimo ir valstybinių pensijų, kompensuoti bus reikalinga didelė lėšų suma, todėl apsispręsta iš pradžių pasirūpinti socialiai jautriausia gyventojų grupe – pensijų gavėjais. Be to, dėl įtemptos geopolitinės padėties, siekiant sustiprinti savo gynybinį pajėgumą ir vykdyti narystės NATO ir kitose tarptautinėse organizacijose įsipareigojimus, buvo padidinti asignavimai Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijai.

Taigi Seimas, priimdamas Įstatymą, vadovavosi konkrečiais argumentais ir pagrįstai įvertino valstybėje susiklosčiusią finansinę padėtį, atsižvelgė į valstybės išgales ir jos priimtus įsipareigojimus, taip pat siekė savo sprendimu nesukelti grėsmių naujos valiutos – euro – įvedimui. Be to, kompensavimo mechanizmo nustatymas atidėtas protingam ir konkrečiam laikotarpiui, dėl to praradimus patyrusių asmenų padėtis jų teisės į teisminę gynybą požiūriu netapo neaiški ir iš esmės nepakito.

2. Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauti suinteresuoto asmens Seimo atstovės Seimo narės Agnės Bilotaitės (bylos dalyje pagal pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymus) rašytiniai paaiškinimai, kuriuose išdėstyta pozicija iš esmės grindžiama tais pačiais argumentais, kaip ir išdėstytoji V. Bukausko rašytiniuose paaiškinimuose.

III

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gautas Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanclerio Almino Mačiulio 2015 m. balandžio 13 d. raštas Nr. 63-1104 „Dėl informacijos pateikimo“. Šiame rašte, remiantis Finansų ministerijos pateikta informacija, nurodytos priežastys, dėl kurių buvo siekiama iki 2015 m. gegužės 1 d. atidėti asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl per ekonomikos krizę neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo) patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projekto pateikimą.

1. Valdžios sektoriaus skola 2013 metais nebuvo pasiekusi skolos lygio, buvusio prieš pasaulinės finansų krizės pradžią, ir tai ribojo galimybes prisiimti įsipareigojimus. Jeigu dėl neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo) patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą reglamentuojantis įstatymas būtų buvęs priimtas 2014 metais, neatsižvelgiant į kompensacijų išmokėjimo terminus, būtų padidėjęs 2014 metų valdžios sektoriaus deficitas ir dėl to būtų buvęs pažeistas Lietuvos Respublikos fiskalinės drausmės įstatymas. Europos Komisija 2014 m. birželio 2 d. rekomendacijoje „Dėl 2014 m. Lietuvos nacionalinės reformų programos su

Tarybos nuomone dėl 2014 m. Lietuvos konvergencijos programos“ (COM(2014) 416 *final*) patvirtino, kad buvo grėsmė 2014 metais nukrypti nuo fiskalinei drausmei keliamų reikalavimų. Nustačius didelį valstybės finansinių rodiklių nuokrypį nuo siektinų reikšmių, valstybei suteikiama galimybė per vienus metus šį nuokrypį panaikinti; jei euro zonos valstybė to nepadaro, svarstomos ir gali būti pritaikytos finansinės sankcijos.

2. Seimas 2014 m. gegužės 15 d. priėmė Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo senatvės ir netekto darbingumo (invalidumo) pensijų kompensavimo įstatymą, pagal kurį kompensacijoms iš valstybės biudžeto reikalingos lėšos sudaro 450 mln. litų. Be to, įtempta geopolitinė padėtis dėl Rusijos ir Ukrainos santykių krizės turėjo reikšmingą poveikį Lietuvos ekonomikos augimui ir krašto apsaugos finansavimui. 2014 m. kovo 29 d. pasirašytas Lietuvos Respublikos Seime atstovaujamų politinių partijų susitarimas „Dėl 2014–2020 metų Lietuvos Respublikos užsienio, saugumo ir gynybos politikos strateginių gairių“, kuriame pabrėžiamas Lietuvos strateginis siekis sustiprinti savo gynybinį pajėgumą bei vykdyti narystės NATO ir kitose tarptautinėse organizacijose įsipareigojimus. Susitarime numatoma lėšas krašto apsaugai nuosekliai didinti, ir 2020 metais jos turi pasiekti 2 procentus bendrojo vidaus produkto, tai yra papildomai prireiks 675 mln. eurų.

3. Atsižvelgiant į nurodytas 2014 metų aplinkybes, rašte teigiama, kad dėl per ekonomikos krizę neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projekto pateikimo atidėjimas buvo pagrįstas.

IV

Rengiant bylą Konstitucinio Teismo posėdžiui gauta Seimo kanceliarijos Teisės departamento direktoriaus Andriaus Kabišaičio rašytinė nuomonė kai kuriais nagrinėjamoje konstitucinės justicijos byloje aktualiais klausimais.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Pareiškėjai Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ir Vilniaus apygardos administracinis teismas prašo ištirti, ar Įstatymas neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, 30 straipsnio 1 daliai, 69 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. 2013 m. rugsėjo 19 d. Seimas priėmė Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnio, 1 priedo pakeitimo ir kai kurių su jais susijusių įstatymų pripažinimo netekusiais galios įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio

pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos statuto 30 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto pakeitimo įstatymo 1 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinės krašto apsaugos tarnybos statuto 20 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymą, kuris įsigaliojo 2013 m. rugsėjo 28 d. Šiuo įstatymu, be kita ko, nustatyta kai kurių įstatymų pakeitimo įstatymų, kuriais atkurti iki ekonomikos krizės galioję valstybės tarnautojų ir teisėjų pareiginės algos (atlyginimo) koeficientai, valstybės tarnautojų priedų už kvalifikacines klases, statutinių valstybės tarnautojų priedų už kvalifikacines kategorijas dydžiai, įgyvendinimo tvarka.

Minėto įstatymo preambulėje pažymėta, kad jis priimtas atsižvelgiant į *inter alia* Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d. nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų nuostatų, kuriomis nustatyti sumažinti valstybės tarnautojų ir teisėjų atlyginimai valstybėje susidarius itin sunkiai ekonominei, finansinei padėčiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ nuostatas, pagal kurias nuo 2013 m. spalio 1 d. sumažintus valstybės tarnautojų, teisėjų atlyginimus nustatančios įstatymų nuostatos negalės būti taikomos ir, nesant įstatymų leidėjo nustatyto kitokio teisinio reguliavimo, įsigalios iki ekonomikos krizės galioję nesumažinti valstybės tarnautojų ir teisėjų pareiginės algos (atlyginimo) koeficientai, valstybės tarnautojų priedų už kvalifikacines klases, statutinių valstybės tarnautojų priedų už kvalifikacines kategorijas dydžiai. Taip pat atsižvelgta į tai, kad minėtame nutarime Konstitucinis Teismas konstatavo, jog iš Konstitucijos 23 straipsnio kyla reikalavimas įstatymų leidėjui nustatyti asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą, t. y. tvarką, kuria valstybė per protingą laikotarpį (*inter alia* atsižvelgdama į valstybės ekonominę, finansinę padėtį, įvertinusi galimybę sukaupti (gauti) lėšas, būtinas tokiam kompensavimui) patirtuosius praradimus teisingai – tiek, kiek jie buvo neproporcingi, – kompensuos.

Valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnio, 1 priedo pakeitimo ir kai kurių su jais susijusių įstatymų pripažinimo netekusiais galios įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos statuto 30 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto pakeitimo įstatymo 1 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinės krašto apsaugos tarnybos statuto 20 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 2 straipsnyje buvo nustatyta:

„Lietuvos Respublikos Vyriausybė:

1) rengdama Lietuvos Respublikos 2014 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektą numato reikalingas lėšas atkuriamajai daliai ir teisės aktų nustatyto dydžio delspinigiams sumokėti;

2) iki 2014 m. gegužės 1 d. parengia ir pateikia Lietuvos Respublikos Seimui asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl ekonomikos krizės neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo) patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą (kompensavimo sąlygas, mastą ir būdą, laikotarpį, per kurį kompensuojama sumažinta darbo užmokesčio (atlyginimo) dalis, kompensacijų dydį ir kita) reglamentuojančio įstatymo projektą ir pateikia pagal jame nustatytą kompensavimo mechanizmą apskaičiuotą kompensacijoms reikalingą lėšų sumą.“

Taigi šio įstatymo 2 straipsniu Vyriausybė buvo įpareigota imtis su valstybės biudžeto planavimu susijusių veiksmų, kad būtų įgyvendinti įstatymai, kuriais nuo 2013 m. spalio 1 d. turėjo būti atkurti iki ekonomikos krizės galioję pareiginės algos (atlyginimo) koeficientai, priedų už kvalifikacines klases ar kategorijas dydžiai, ir iki 2014 m. gegužės 1 d. parengti ir Seimui pateikti asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl ekonomikos krizės neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo) patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projektą ir apskaičiuoti kompensacijoms reikalingą lėšų sumą.

3. 2014 m. balandžio 30 d. Vyriausybė pateikė Seimui įstatymo projektą, kurio pagrindu Seimas 2014 m. rugsėjo 11 d. priėmė pareiškėjų ginčijamą Valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnio, 1 priedo pakeitimo ir kai kurių su jais susijusių įstatymų pripažinimo netekusiais galios įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos statuto 30 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto pakeitimo įstatymo 1 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinės krašto apsaugos tarnybos statuto 20 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo Nr. XII-523 2 straipsnio pakeitimo įstatymą (įsigaliojo 2014 m. rugsėjo 20 d.). Įstatymu buvo pakeistas Valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnio, 1 priedo pakeitimo ir kai kurių su jais susijusių įstatymų pripažinimo netekusiais galios įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų

tarnybos statuto 30 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto pakeitimo įstatymo 1 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinės krašto apsaugos tarnybos statuto 20 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo 2 straipsnio 2 punktas ir jis išdėstytas taip:

„2) iki 2015 m. gegužės 1 d. parengia ir pateikia Lietuvos Respublikos Seimui asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl ekonomikos krizės neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo) patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą (kompensavimo sąlygas, mastą ir būdą, laikotarpį, per kurį kompensuojama sumažinta darbo užmokesčio (atlyginimo) dalis, kompensacijų dydį ir kita) reglamentuojančio įstatymo projektą ir pateikia pagal jame nustatytą kompensavimo mechanizmą apskaičiuotą kompensacijoms reikalingą lėšų sumą.“

Taigi pareiškėjų ginčijamu Įstatymu Vyriausybei buvo nustatytas naujas terminas – 2015 m. gegužės 1 d. – dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projektui parengti ir Seimui pateikti.

4. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtinos Vyriausybės pateikto ginčijamo Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodytos Įstatymo priėmimo, kartu ir dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projekto pateikimo termino atidėjimo priežastys.

Seimas 2013 m. lapkričio 21 d. nutarimu Nr. XII-607 „Dėl pensijų kompensavimo“ pasiūlė Vyriausybei pateikti Seimui įstatymų projektus ir nustatyti tvarką, kuria 2014 metais iš dalies būtų pradėta kompensuoti sumažintas valstybines socialinio draudimo pensijas ir dideliu mastu sumažintas visas valstybines pensijas. Atsižvelgiant į tai, kad socialiai jautriausia gyventojų grupė yra valstybinių socialinio draudimo pensijų gavėjai, šių pensijų kompensavimas yra Vyriausybės prioritetas. Be to, šalies ūkis dar nepasiekė iki ekonomikos krizės buvusio lygio, todėl, atsižvelgiant į esamus ir būsimus valstybės išpareigojimus, įskaitant būtinumą kompensuoti sumažintas pensijas valstybinių socialinio draudimo pensijų gavėjams, nustačius dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą būtų nesilaikoma viešųjų finansų tvaraus gerinimo tikslų, stabilumo, būtų pažeista fiskalinė drausmė.

Aiškinamajame rašte taip pat nurodyta, kad dėl Rusijos ir Ukrainos santykių krizės susidariusi sudėtinga geopolitinė situacija kelia grėsmę Lietuvos ekonomikos stabiliam augimui. Taip pat pažymėta, kad 2014 m. kovo 29 d. pasirašytame Lietuvos Respublikos Seime atstovaujama politinių partijų susitarime „Dėl 2014–2020 metų Lietuvos Respublikos užsienio, saugumo ir gynybos politikos strateginių gairių“ pabrėžiamas Lietuvos strateginis siekis sustiprinti savo

gynybinį pajėgumą ir vykdyti narystės NATO ir kitose tarptautinėse organizacijose įsipareigojimus, tuo tikslu nuosekliai didinant krašto apsaugos finansavimą.

5. Taigi, atsižvelgiant į nurodytas Įstatymo priėmimo priežastis, šios konstitucinės justicijos bylos kontekste svarbus su fiskaline drausme susijusių santykių teisinis reguliavimas.

5.1. Seimas 2007 m. lapkričio 8 d. priėmė Lietuvos Respublikos fiskalinės drausmės įstatymą, kurio 1 straipsnyje nustatyta, kad šio įstatymo paskirtis – nustatyti fiskalinės drausmės taisykles, užtikrinančias ilgalaikį valdžios sektoriaus finansų tvarumą ir stabilią ūkio plėtrą; Lietuvos fiskalinės drausmės taisyklės skirtos Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, taikymui užtikrinti.

Minėto įstatymo priede nurodyta, kad juo siekiama įgyvendinti šiuos Europos Sąjungos teisės aktus:

– 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2005 m. birželio 27 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1055/2005;

– 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1467/97 dėl paviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2005 m. birželio 27 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1056/2005.

Pažymėtina, kad šie Tarybos reglamentai yra nacionalinių fiskalinės politikos nuostatų koordinavimo mechanizmo, kuriuo siekiama užtikrinti tvarų viešųjų finansų valdymą ekonominės ir pinigų sąjungos narėse, sudedamoji dalis.

5.2. Taigi Fiskalinės drausmės įstatymas kartu su jame nustatytais fiskalinės drausmės taisyklėmis yra skirtas Europos Sąjungos teisės aktams, kuriais siekiama užtikrinti tvarų viešųjų finansų valdymą ekonominės ir pinigų sąjungos narėse, įgyvendinti.

6. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste taip pat paminėtina, kad 2015 m. balandžio 30 d. Vyriausybė pateikė Seimui įstatymo projektą, kurio pagrindu Seimas 2015 m. birželio 30 d. priėmė Lietuvos Respublikos asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl ekonomikos krizės neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo) dalies grąžinimo įstatymą, įsigaliojusį (su tam tikra išimtimi) 2015 m. rugsėjo 1 d. Minėto įstatymo preambulėje *inter alia* nurodyta, kad Seimas jį priėmė įgyvendindamas Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d. nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų nuostatų, kuriomis nustatyti sumažinti valstybės tarnautojų ir teisėjų atlyginimai valstybėje susidarius itin sunkiai ekonominei, finansinei padėčiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ ir 2014 m. gruodžio 22 d. nutarimą Nr. KT51-N17/2014 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų nuostatų, kuriomis nustatyti sumažinti prokurorų ir kai kurių kitų valstybės pareigūnų pareiginės algos koeficientai valstybėje susidarius itin sunkiai ekonominei, finansinei padėčiai, atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ bei

siekdamas atlyginti tuos asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl per ekonomikos krizę neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo) patirtus praradimus, kurių nebūtų buvę patirta, jeigu būtų buvęs užtikrintas tolygus ir proporcingas darbo užmokesčio (atlyginimo) mažinimas tam tikru mastu.

Taigi šiuo įstatymu yra nustatytas asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, praradimų, patirtų dėl per ekonomikos krizę neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo), kompensavimo mechanizmas.

II

1. Šioje konstitucinės justicijos byloje tiriama Įstatymo atitiktis Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, 30 straipsnio 1 daliai, 69 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas integruoja įvairias Konstitucijoje įtvirtintas, jos saugomas ir ginamas vertybes ir juo yra grindžiama visa Lietuvos teisės sistema ir pati Konstitucija (*inter alia* 2007 m. spalio 22 d., 2010 m. birželio 29 d., 2013 m. liepos 1 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas taip pat ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis teisinės valstybės principas – universalus principas; jo turinys atsiskleidžia įvairiose Konstitucijos nuostatose; šio principo esmė – teisės viešpatavimas; konstitucinis teisinės valstybės principas – itin talpus, jis apima daug įvairių tarpusavyje susijusių imperatyvų; juo turi būti vadovaujama ir kuriant teisę, ir ją įgyvendinant.

2.1. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas. Konstituciniai teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo, teisinio saugumo principai suponuoja valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius, vykdyti prisiimtus įsipareigojimus asmeniui. Neužtikrinus asmens teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise.

2.2. Teisėtų lūkesčių apsaugos principas siejasi su visų valstybės institucijų pareiga laikytis prisiimtų įsipareigojimų. Šis principas taip pat reiškia įgytų teisių apsaugą, t. y. asmenys turi teisę pagrįstai tikėtis, kad jų pagal galiojančius teisės aktus įgytos teisės bus išlaikytos nustatytą laiką ir galės būti realiai įgyvendinamos. Pagal šį principą teisinį reguliavimą galima keisti tik laikantis iš anksto nustatytos tvarkos ir nepažeidžiant Konstitucijos principų bei normų, būtina *inter alia* laikytis principo *lex retro non agit*, teisinio reguliavimo pataisomis negalima paneigti asmens teisėtų interesų ir teisėtų lūkesčių (2001 m. liepos 12 d., 2001 m. gruodžio 18 d. nutarimai).

3. Kaip minėta, konstitucinio teisinės valstybės principo esmė – teisės viešpatavimas. Konstitucinis teisės viešpatavimo imperatyvas reiškia, kad valdžios laisvę riboja teisė, kuriai privalo

paklusti visi teisinių santykių subjektai, neišskiriant nė teisėkūros subjektų (2004 m. gruodžio 13 d., 2013 m. liepos 1 d. nutarimai).

3.1. Konstitucijos 5 straipsnyje *inter alia* nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija (2 dalis), valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (3 dalis).

Aiškindamas Konstitucijos 5 straipsnio 2 dalį, Konstitucinis Teismas ne kartą yra pažymėjęs, kad Seimas, kaip įstatymų ir kitų teisės aktų leidėjas, yra savarankiškas tiek, kiek jo galių ir plačios diskrecijos neribuoja Konstitucija, *inter alia* konstituciniai teisinės valstybės, valdžių padalijimo, atsakingo valdymo, teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio aiškumo ir kiti principai.

Konstitucija yra valstybės valdžią ribojanti aukščiausioji teisė, joje yra įtvirtintas atsakingo valdymo principas (2004 m. liepos 1 d. nutarimas, 2004 m. lapkričio 5 d., 2010 m. spalio 27 d. išvados). Demokratinėje teisinėje valstybėje visos valstybės institucijos ir visi pareigūnai privalo vadovautis Konstitucija ir teise. Valdžios atsakomybė visuomenei neatsiejama nuo konstitucinio teisinės valstybės principo; ji konstituciškai įtvirtinama nustačius, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, valdžios galias riboja Konstitucija (2004 m. kovo 31 d. išvada, 2010 m. gegužės 13 d. nutarimas, 2010 m. spalio 27 d. išvada).

Konstitucijoje įtvirtintas atsakingo valdymo principas suponuoja tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi vykdyti savo funkcijas vadovaudamiesi Konstitucija, teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, jie turi tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus (2012 m. spalio 26 d., 2012 m. lapkričio 10 d. išvados, 2014 m. gegužės 27 d., 2014 m. liepos 11 d. nutarimai).

3.2. Pabrėžtina, kad leisdamas įstatymus Seimas yra saistomas ne tik Konstitucijos, bet ir savo paties priimtų įstatymų. Tai – esminis konstitucinio teisinės valstybės principo elementas (*inter alia* 2003 m. sausio 24 d., 2009 m. rugsėjo 24 d., 2013 m. liepos 1 d. nutarimai).

4. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintas konstitucinis teisminės gynybos principas.

4.1. Asmens teisių ir laisvių teismo gynybos garantija – tai procesinio pobūdžio garantija, esminis asmens teisių ir laisvių konstitucinio instituto elementas, būtina teisingumo įgyvendinimo sąlyga, neatskiriamas konstitucinio teisinės valstybės principo turinio elementas (*inter alia* 2000 m. birželio 30 d., 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d., 2013 m. liepos 5 d. nutarimai).

4.2. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinė teisė kreiptis į teismą reiškia, jog teisinėje valstybėje kiekvienam užtikrinama galimybė savo teises ginti teisme tiek nuo kitų asmenų, tiek nuo neteisėtų valstybės institucijų ar pareigūnų veiksmų. Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalies nuostata, kad asmuo, kurio konstitucinės teisės ir laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą, įtvirtina asmens konstitucinę teisę turėti nešališką ginčo arbitražą (1997 m.

spalio 1 d., 2001 m. liepos 12 d., 2003 m. kovo 4 d. nutarimai, 2014 m. balandžio 16 d. sprendimas).

4.3. Konstitucinis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad įstatymų leidėjas įstatymu gali nustatyti pažeistų teisių gynimo būdus, tačiau negali nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų paneigta galimybė ginti pažeistas asmens teises bei laisves teisme, paneigiami teismo įgaliojimai vykdyti teisingumą (2013 m. liepos 5 d. nutarimas, 2014 m. balandžio 16 d. sprendimas).

4.4. Jeigu būtų neužtikrinta konstitucinė asmens teisė kreiptis į teismą, būtų nepaisoma ir visuotinai pripažinto bendrojo teisės principo *ubi ius, ibi remedium* – jeigu yra kokios nors teisės (laisvės), turi būti ir jos gynimo priemonė; tokia teisinė situacija, kai kuri nors asmens teisė ar laisvė negali būti ginama, taip pat ir teismine tvarka, nors pats tas asmuo mano, kad ši teisė ar laisvė yra pažeista, pagal Konstituciją yra neįmanoma, ji jos netoleruoja (*inter alia* 2008 m. sausio 21 d., 2008 m. kovo 15 d., 2010 m. gegužės 13 d. nutarimai, 2014 m. balandžio 16 d. sprendimas).

4.5. Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai.

Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalis yra neatskiriama susijusi su 30 straipsnio 1 dalimi, kurioje įtvirtinta asmens teisė kreiptis į teismą dėl pažeistų teisių ar laisvių gynimo, su Konstitucijoje įtvirtintu teisinės valstybės principu, asmens prigimtinė teise į teisingumą (2002 m. liepos 2 d., 2012 m. gruodžio 10 d., 2013 m. sausio 25 d. nutarimai).

5. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste taip pat paminėtinos oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatos, susijusios su įstatymų leidėjo pareiga nustatyti asmenų dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą.

5.1. Konstitucinis Teismas 2013 m. liepos 1 d. nutarime konstatavo, kad, įstatymų nuostatas, kuriomis buvo nustatytas neproporcingas asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, atlyginimų mažinimo mastas, pripažinus prieštaraujančiomis *inter alia* Konstitucijos 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus <...> turi teisę <...> gauti teisingą apmokėjimą už darbą“, iš Konstitucijos 23 straipsnio kyla reikalavimas įstatymų leidėjui nustatyti asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą, t. y. tvarką, kuria valstybė per protingą laikotarpį (*inter alia* atsižvelgus į valstybės ekonominę, finansinę padėtį, įvertinus galimybes sukaupti (gauti) lėšas, būtinas tokiam kompensavimui) patirtuosius praradimus teisingai – tiek, kiek jie buvo neproporcingi, – kompensuos. Siekiant išvengti masinio asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, kreipimosi į teismus prašant priteisti neišmokėtą atlyginimų dalį, susidariusią minėtu Konstitucinio Teismo nutarimu prieštaraujančiomis Konstitucijai pripažintomis įstatymų nuostatomis sumažinus pareiginės algos (atlyginimo)

koeficientus, priedų už kvalifikacinę klasę ar kategoriją dydžius, toks teisinis reguliavimas nustatytinas be nepagrįsto delsimo.

5.2. Konstitucinio Teismo 2014 m. balandžio 16 d. sprendime „Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. liepos 1 d. nutarimo kai kurių nuostatų išaiškinimo“ konstatuota, kad asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl neproporcingo atlyginimo mažinimo patirtų praradimų teisingas kompensavimas pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinį socialinės darnos imperatyvą, gali būti tinkamai užtikrintas tik remiantis įstatymų leidėjo nustatytais patirtų praradimų kompensavimo dydžiais, terminais ir kitais esminiais elementais.

Taip pat šiame sprendime Konstitucinis Teismas išaiškino, kad:

– įstatymų leidėjas, laikydamasis konstitucinio atsakingo valdymo principo, gali atidėti dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patirtų praradimų kompensavimo mechanizmo nustatymą ir (ar) jo įgyvendinimą protingam laikotarpiui, kuris nustatytinas įvertinus valstybėje susiklosčiusią ekonominę, finansinę padėtį, atsižvelgus į ypatingos situacijos padarinius ir valstybės išgales, įskaitant įvairius valstybės priimtus įsipareigojimus, *inter alia* susijusius su finansine drausme, taigi ir su valstybės biudžeto pajamų ir išlaidų subalansavimo imperatyvu;

– praradimus dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patyrusių asmenų teisė į tokių praradimų kompensavimą turėtų būti įgyvendinama pagal įstatymų leidėjo nustatytą mechanizmą, kuris užtikrintų teisingą kompensavimą per protingą laikotarpį; įstatymų leidėjui nepagrįstai delsiant nustatyti patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą arba jį nustačius neteisingą (kompensacijų mokėjimo terminų ir (ar) jų dydžių požiūriu), asmenys, patyrę šiuos praradimus, savo pažeistas teises gali ginti teismine tvarka.

6. Pagal Konstituciją įstatymų leidėjo pareigos nustatyti asmenų patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą įgyvendinimas siejamas su valstybės ekonomine, finansine padėtimi ir valstybės galimybėmis sukaupti tokiam kompensavimui būtinas lėšas, todėl nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste paminėtinos Konstitucijos nuostatos, kuriomis įtvirtinti Seimo ir Vyriausybės įgaliojimai valstybės biudžeto srityje.

6.1. Pagal Konstitucijos 94 straipsnio 4 punktą valstybės biudžeto projektą rengia Vyriausybė. Konstitucijos 130 straipsnyje *inter alia* nustatyta, kad Vyriausybė sudaro valstybės biudžeto projektą ir pateikia jį Seimui.

Konstitucijos nuostata, kad įgaliojimus rengti valstybės biudžeto projektą turi Vyriausybė, reiškia, jog Vyriausybė – ir tik ji – turi įgaliojimus valstybės biudžeto projekte numatyti, kiek lėšų ir iš kokių pajamų šaltinių turėtų būti gauta, kiek lėšų ir kokiems tikslams turėtų būti skirta, ir kt. Valstybės biudžeto projekte numatydama valstybės išlaidas, Vyriausybė yra saistoma atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės imperatyvo, konstitucinio valdžių padalijimo principo, kitų

Konstitucijos normų ir principų (2002 m. liepos 11 d. nutarimas).

6.2. Konstitucijos 67 straipsnio 14 punkto, 131 straipsnio 1 dalies nuostatomis įtvirtinti Seimo įgaliojimai tvirtinti valstybės biudžeto projektą.

Konstitucinio Teismo aktuose ne kartą konstatuota, kad Seimas yra saistomas ne tik Konstitucijos, bet ir savo paties priimtų įstatymų. Taigi, svarstydamas ir tvirtindamas valstybės biudžeto projektą, Seimas privalo vadovautis tais įstatymais, kurie suponuoja tam tikrą numatomų valstybės pajamų ir išlaidų dydį, t. y. mokesčių ir kitais įstatymais, sudarančiais prielaidas planuoti ir surinkti valstybės biudžeto pajamas, taip pat įvairiais įstatymais, lemiančiais valstybės finansinius įsipareigojimus ir atitinkamas planuojamas valstybės biudžeto išlaidas (2013 m. vasario 15 d. nutarimas, 2014 m. balandžio 16 d. sprendimas). Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad pagal Konstituciją įstatymų leidėjas, išleisdamas įstatymą ar kitą teisės aktą, kuriam įgyvendinti reikalingos lėšos, turi numatyti jam įgyvendinti būtinas lėšas; pagal Konstituciją įstatymų leidėjas negali sukurti tokios teisinės situacijos, kad būtų išleidžiamas įstatymas arba kitas teisės aktas, kuriam įgyvendinti reikia lėšų, bet tokių lėšų neskiriama arba jų skiriama nepakankamai (2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. gruodžio 21 d., 2010 m. birželio 29 d., 2013 m. vasario 15 d. nutarimai, 2014 m. balandžio 16 d. sprendimas).

6.3. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, jog iš konstitucinės valstybės biudžeto sampratos, konstitucinio atsakingo valdymo principo kyla tai, kad valstybės biudžetas turi būti realus, jame numatytos pajamos ir išlaidos turi būti pagrįstos visuomenės ir valstybės reikmių bei galimybių įvertinimu. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs ir tai, kad konstitucinis atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės imperatyvas, būtinumas užtikrinti konstitucines asmens teises ir laisves bei apsaugoti kitas Konstitucijoje įtvirtintas vertybes suponuoja Vyriausybės pareigą rengiant valstybės biudžeto projektą ir Seimo pareigą svarstant ir tvirtinant valstybės biudžetą atsižvelgti į Konstitucijoje įtvirtintas valstybės funkcijas, į esamą ekonominę ir socialinę padėtį, į visuomenės ir valstybės poreikius bei galimybes, į turimus ir numatomus gauti finansinius išteklius bei valstybės įsipareigojimus (*inter alia* tarptautinius), kitus svarbius veiksnius (2002 m. liepos 11 d., 2013 m. vasario 15 d. nutarimai, 2014 m. balandžio 16 d. sprendimas).

6.4. Iš konstitucinio biudžetinių metų instituto įstatymų leidėjui kyla pareiga svarstant ir tvirtinant kitų metų valstybės biudžetą iš naujo įvertinti realią valstybėje susiklosčiusią ekonominę, finansinę padėtį ir spręsti, ar ji vis dar yra itin sunki, *inter alia* ar pajamų į valstybės biudžetą surinkimas vis dar yra taip sutrikęs, kad dėl to valstybė negali vykdyti prisiimtų įsipareigojimų (2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2012 m. vasario 6 d. nutarimas, 2014 m. balandžio 16 d. sprendimas).

7. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste taip pat paminėtinos oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatos, susijusios su Lietuvos Respublikos priimtais visateisės narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimais.

7.1. Su Konstitucijos 1 straipsnyje įtvirtintomis pamatinėmis konstitucinėmis vertybėmis – valstybės nepriklausomybe, demokratija ir respublika – glaudžiai susijusi Konstitucijoje įtvirtinta Lietuvos valstybės geopolitinė orientacija, suponuojanti Lietuvos Respublikos pasirinktą europinę ir transatlantinę integraciją (2014 m. sausio 24 d. nutarimas). Lietuvos valstybės geopolitinė orientacija reiškia Lietuvos Respublikos narystę Europos Sąjungoje bei NATO ir būtinumą vykdyti atitinkamus su šia naryste susijusius tarptautinius įsipareigojimus (2011 m. liepos 7 d., 2014 m. sausio 24 d. nutarimai).

7.2. Konstitucinis Teismas 2014 m. sausio 24 d. nutarime konstatavo, kad Konstituciniu aktu „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ buvo konstituciškai patvirtinta Lietuvos Respublikos narystė Europos Sąjungoje. Kaip matyti iš šio konstitucinio akto preambulės, jis priimtas *inter alia* siekiant „užtikrinti visateisį Lietuvos Respublikos dalyvavimą Europos integracijoje bei Lietuvos Respublikos saugumą ir jos piliečių gerovę“.

Visateisis Lietuvos Respublikos, kaip Europos Sąjungos narės, dalyvavimas joje yra Tautos suverenios valios pareiškimu grindžiamas konstitucinis imperatyvas, Lietuvos Respublikos visateisė narystė Europos Sąjungoje yra konstitucinė vertybė (2014 m. sausio 24 d. nutarimas).

7.3. Minėtas konstitucinis visateisio Lietuvos Respublikos dalyvavimo Europos Sąjungoje imperatyvas ir visateisė narystė Europos Sąjungoje, kaip konstitucinė vertybė, suponuoja ir konstitucinį Lietuvos Respublikos įsipareigojimą kaip visateisei narei dalyvauti *inter alia* ekonominės ir pinigų sąjungos valstybių integracijoje, *inter alia* įsivedant bendrą šios sąjungos valiutą eurą, patikint išimtinę kompetenciją pinigų politikos srityje Europos Sąjungai. Pažymėtina, kad toks konstitucinis Lietuvos valstybės įsipareigojimas kartu yra jos narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimas, kurį būtina vykdyti laikantis ir Konstitucijoje įtvirtintos Lietuvos valstybės geopolitinės orientacijos bei konstitucinio principo *pacta sunt servanda* (2014 m. sausio 24 d. nutarimas).

8. Šios bylos kontekste paminėtinos oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatos, susijusios su įstatymų priėmimo tvarka. Pamatinės įstatymų priėmimo taisyklės įtvirtintos Konstitucijos 69 straipsnyje, kurio 1 dalyje nustatyta: „Įstatymai Seime priimami laikantis įstatymo nustatytos procedūros“ (*inter alia* 1993 m. lapkričio 8 d., 2011 m. rugsėjo 28 d., 2013 m. vasario 15 d. nutarimai).

8.1. Seimas, nustatydamas įstatymų priėmimo tvarką, turi paisyti Konstitucijos normų ir principų (2005 m. sausio 19 d., 2013 m. vasario 15 d. nutarimai). Iš Konstitucijos 69 straipsnio 1 dalies, konstitucinio teisinės valstybės principo *inter alia* kyla reikalavimas, kad įstatymai, kiti

teisės aktai būtų priimami laikantis iš anksto nustatytos Konstituciją atitinkančios tvarkos ir ji nebūtų keičiama jau prasidėjus jų priėmimo procesui (2013 m. vasario 15 d. nutarimas).

8.2. Konstitucijos 69 straipsnio 1 dalis yra susijusi su 76 straipsniu, kuriame nustatyta, kad Seimo struktūrą ir darbo tvarką nustato Seimo statutas, turintis įstatymo galią (2013 m. vasario 15 d. nutarimas).

Seimo darbo tvarkos nustatymas apima ir įstatymų leidybos procedūros reglamentavimą (2000 m. spalio 18 d., 2002 m. sausio 14 d., 2005 m. sausio 19 d., 2013 m. vasario 15 d. nutarimai). Aiškindamas Konstitucijos 69 straipsnio 1 dalies nuostatą kartu su Konstitucijos 76 straipsnio nuostata, Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad abi šios nuostatos reiškia, jog įstatymų priėmimo tvarka gali būti reguliuojama Seimo statutu, taip pat įstatymais (2001 m. birželio 28 d., 2002 m. sausio 14 d., 2005 m. sausio 19 d., 2013 m. vasario 15 d. nutarimai).

Leidžiant įstatymus, kitus teisės aktus Seimą ir kiekvieną Seimo narį saisto Konstitucija, konstituciniai įstatymai, įstatymai bei įstatymo galią turintis Seimo statutas (2008 m. vasario 22 d. nutarimas). Seimo pareiga laikytis Seimo statute apibrėžtų įstatymų priėmimo taisyklių – jo konstitucinė pareiga (*inter alia* 1993 m. lapkričio 8 d., 2002 m. sausio 14 d., 2008 m. vasario 22 d., 2013 m. vasario 15 d. nutarimai).

8.3. Įstatymų leidybos procesas – tai visuma juridškai reikšmingų veiksmų, būtinų, kad būtų priimtas įstatymas, ir atliekamų tam tikra griežta logine ir laiko seka. Visuotinai pripažintos yra šios pagrindinės įstatymų leidybos proceso stadijos: įstatymų leidybos iniciatyvos teisės įgyvendinimas, įstatymo projekto svarstymas, projekto priėmimas, priimto įstatymo promulgavimas ir įsigaliojimas. Tik pasibaigus vienai stadijai, nuosekliai prasideda kita stadija; minėta nuosekli įstatymų leidybos proceso stadijų seka iš esmės yra įtvirtinta Konstitucijoje: įstatymų leidybos iniciatyvos teisės įgyvendinimas – 68 straipsnyje, įstatymų priėmimas – 69 straipsnyje, įstatymų promulgavimas ir įsigaliojimas – 70–72 straipsniuose (1993 m. lapkričio 8 d., 1997 m. gegužės 29 d., 2008 m. vasario 22 d., 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarimai). Juose atskirai nenurodyta įstatymų projektų svarstymo stadija, kuri yra demokratijos principų taikymą įstatymų leidybos procese laiduojanti stadija (1993 m. lapkričio 8 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad: įstatymų leidybos iniciatyvos teisės esmė ir paskirtis – inicijuoti įstatymų leidybos procesą; ši teisė įgyvendinama pateikiant Seimui įstatymo projektą; kai įstatymų leidybos iniciatyvos teisės Seime subjektas pateikia įstatymo projektą, įstatymų leidybos institucijai Seimui iškyla pareiga pradėti jį svarstyti (1993 m. lapkričio 8 d., 1998 m. balandžio 21 d., 2001 m. sausio 25 d., 2005 m. sausio 19 d., 2011 m. rugsėjo 28 d. nutarimai). Po to prasideda antroji įstatymų leidybos proceso stadija, kurią paprastai apibrėžia parlamentų reglamentai (statutai). Šioje stadijoje parlamentarų dėl projekto pateiktos pastabos,

pasiūlymai, pataisos ir papildymai yra svarbūs jo svarstymo stadijos elementai (1993 m. lapkričio 8 d. nutarimas).

8.4. Negalima ignoruoti jokios Konstitucijoje, įstatymuose ar Seimo statute įtvirtintos įstatymų leidybos proceso stadijos ar įstatymų priėmimo taisyklės (2010 m. rugsėjo 29 d., 2011 m. rugsėjo 28 d., 2013 m. vasario 15 d. nutarimai); būtinybė įstatymus priimti nuosekliai laikantis įstatymų leidybos proceso stadijų ir taisyklių kyla iš Konstitucijos (2008 m. vasario 22 d., 2013 m. vasario 15 d. nutarimai).

8.5. Seimo priimti įstatymai turi atitikti Konstituciją. Įstatymų, kitų Seimo priimtų teisės aktų atitiktį Konstitucijai užtikrina ne tik Konstitucinio Teismo vykdoma konstitucinė jų kontrolė sprendžiant, ar Seimo priimti konstituciniai įstatymai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai, ar įstatymai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams, ar Seimo priimti poįstatyminiai teisės aktai (jų dalys) neprieštarauja Konstitucijai, konstituciniams įstatymams ir įstatymams, Seimo statutui, bet ir Seimo įgyvendinama vidinė prevencinė kontrolė Seimo statute nustatytais būdais užkertant kelią leisti įstatymus, kitus teisės aktus, kurie gali prieštarauti Konstitucijai arba kitiems aukštesnės galios teisės aktams (2005 m. sausio 19 d., 2013 m. vasario 15 d. nutarimai).

Jeigu Seimo statute nustatyta, kad tam tikroje įstatymų leidybos proceso stadijoje turi būti vykdoma Seimo vidinė prevencinė įstatymų atitikties Konstitucijai kontrolė, ji turi būti įgyvendinama ne formaliai, o realiai ir veiksmingai (2013 m. vasario 15 d. nutarimas).

8.6. Konstitucinio Teismo jurisprudencijoje laikomasi teisinės pozicijos, jog esminiai įstatymuose, Seimo statute nustatytos įstatymų leidybos procedūros pažeidimai reiškia, kad yra pažeidžiama ir Konstitucijos 69 straipsnio 1 dalies nuostata, jog įstatymai Seime priimami laikantis įstatymo nustatytos procedūros (2001 m. birželio 28 d., 2005 m. sausio 19 d., 2008 m. vasario 22 d., 2013 m. vasario 15 d. nutarimai).

III

Dėl Įstatymo atitikties Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, 30 straipsnio 1 daliai, 69 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui

1. Kaip minėta, pareiškėjai prašo ištirti Įstatymo atitiktį Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, 30 straipsnio 1 daliai, 69 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Pareiškėjų abejonės dėl Įstatymo atitikties Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui iš esmės grindžiamos tuo, kad, Įstatymu įtvirtinus naują dėl neproporcingai sumažintų atlyginimų patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projekto pateikimo Seimui terminą jau pasibaigus anksčiau nustatytajam, buvo nepaisoma įstatymais nustatytų terminų. Be to, minėto įstatymo projekto

pateikimo terminas buvo atidėtas neįvertinus valstybėje susiklosčiusios ekonominės, finansinės padėties ir visuomenei nenurodžius konkrečių šios padėties vertinimo kriterijų. Nustačius kompensavimo mechanizmą reguliuojančio įstatymo projekto pateikimo Seimui, o ne įstatymo priėmimo terminą, pats kompensavimo mechanizmo nustatymo terminas nėra pakankamai apibrėžtas. Dėl šių priežasčių, pareiškėjų nuomone, sudarytos prielaidos pažeisti asmenų įgytas teises ir teisėtus lūkesčius bei pakirstas pasitikėjimas valstybe ir jos institucijomis, nepaisyta atsakingo valdymo principo ir imperatyvo vykdyti įstatymais prisiimtus įsipareigojimus.

2.1. Sprendžiant, ar Įstatymas neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, konstituciniam teisinės valstybės principui, pažymėtina, kad, kaip minėta, pareiškėjų ginčijamu Įstatymu Vyriausybė buvo įpareigota iki 2015 m. gegužės 1 d. parengti ir pateikti Seimui asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl per ekonomikos krizę neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo) patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą (kompensavimo sąlygas, mastą ir būdą, laikotarpį, per kurį būtų kompensuojama sumažinta darbo užmokesčio (atlyginimo) dalis, kompensacijų dydį ir kt.) reglamentuojančio įstatymo projektą ir pateikti pagal jame nustatytą kompensavimo mechanizmą apskaičiuotą kompensacijoms reikalingą lėšų sumą.

Taip pat minėta, kad Įstatymu pakeistas anksčiau Vyriausybei buvęs nustatytas terminas, iki kada (t. y. iki 2014 m. gegužės 1 d.) ji turi Seimui pateikti minėtą kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projektą.

2.2. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad, Konstituciniam Teismui 2013 m. liepos 1 d. nutarimu pripažinus įstatymų nuostatas, kuriomis buvo nustatytas neproporcingas asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, atlyginimų mažinimo mastas, prieštaraujančiomis Konstitucijai, iš jos 23 straipsnio kilo reikalavimas įstatymų leidėjui nustatyti asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą, t. y. tvarką, kuria valstybė per protingą laikotarpį (*inter alia* atsižvelgus į valstybės ekonominę, finansinę padėtį, įvertinus galimybes sukaupti (gauti) lėšas, būtinas tokiam kompensavimui) patirtuosius praradimus teisingai – tiek, kiek jie buvo neproporcingi, –kompensuos.

2.3. Minėta, kad pagal Konstituciją, *inter alia* jos 5 straipsnio 2, 3 dalis, konstitucinį teisinės valstybės principą:

– Seimas, kaip įstatymų ir kitų teisės aktų leidėjas, yra savarankiškas tiek, kiek jo galių ir plačios diskrecijos neriboja Konstitucija, *inter alia* konstituciniai teisinės valstybės, valdžių padalijimo, atsakingo valdymo, teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio aiškumo ir kiti principai;

– konstituciniai teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo, teisinio saugumo principai suponuoja valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų

teisės, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius, vykdyti priimtus įsipareigojimus asmeniui; neužtikrinus asmens teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo, nebūtų užtikrintas asmens pasitikėjimas valstybe ir teise.

2.4. Taip pat minėta, kad pagal Konstituciją praradimus dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patyrusių asmenų teisė į tokių praradimų kompensavimą turėtų būti įgyvendinama pagal įstatymų leidėjo nustatytą mechanizmą, kuris užtikrintų teisingą kompensavimą per protingą laikotarpį; įstatymų leidėjui nepagrįstai delsiant nustatyti patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą arba jį nustačius neteisingą (kompensacijų mokėjimo terminų ir (ar) jų dydžių požiūriu), asmenys, patyrę šiuos praradimus, savo pažeistas teises gali ginti teismine tvarka. Įstatymų leidėjas, laikydamasis konstitucinio atsakingo valdymo principo, gali atidėti dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patirtų praradimų kompensavimo mechanizmo nustatymą ir (ar) jo įgyvendinimą protingam laikotarpiui, kuris nustatytinas įvertinus valstybėje susiklosčiusią ekonominę, finansinę padėtį, atsižvelgus į ypatingos situacijos padarinius ir valstybės išgales, įskaitant įvairius valstybės priimtus įsipareigojimus, *inter alia* susijusius su finansine drausme, taigi ir su valstybės biudžeto pajamų ir išlaidų subalansavimo imperatyvu.

2.5. Minėta ir tai, kad:

– Konstitucijos nuostata, kad įgaliojimus rengti valstybės biudžeto projektą turi Vyriausybė, reiškia, jog Vyriausybė – ir tik ji – turi įgaliojimus valstybės biudžeto projekte numatyti, kiek lėšų ir iš kokių pajamų šaltinių turėtų būti gauta, kiek lėšų ir kokiems tikslams turėtų būti skirta, ir kt.;

– Konstitucija suponuoja Vyriausybės pareigą rengiant valstybės biudžeto projektą ir Seimo pareigą svarstant ir tvirtinant valstybės biudžetą atsižvelgti į Konstitucijoje įtvirtintas valstybės funkcijas, į esamą ekonominę ir socialinę padėtį, į visuomenės ir valstybės poreikius bei galimybes, į turimus ir numatomus gauti finansinius išteklius bei valstybės įsipareigojimus (*inter alia* tarptautinius), kitus svarbius veiksnius; įstatymų leidėjas, išleisdamas įstatymą ar kitą teisės aktą, kuriam įgyvendinti reikalingos lėšos, turi numatyti jam įgyvendinti būtinas lėšas;

– iš konstitucinio biudžetinių metų instituto įstatymų leidėjui kyla pareiga svarstant ir tvirtinant kitų metų valstybės biudžetą iš naujo įvertinti realią valstybėje susiklosčiusią ekonominę, finansinę padėtį ir spręsti, ar ji vis dar yra itin sunki, *inter alia* ar pajamų į valstybės biudžetą surinkimas vis dar yra taip sutrikęs, kad dėl to valstybė negali vykdyti priimtų įsipareigojimų;

– konstitucinis visateisio Lietuvos Respublikos dalyvavimo Europos Sąjungoje imperatyvas ir visateisė narystė Europos Sąjungoje, kaip konstitucinė vertybė, suponuoja ir konstitucinį Lietuvos Respublikos įsipareigojimą kaip visateisei narei dalyvauti *inter alia* ekonominės ir pinigų sąjungos valstybių integracijoje, *inter alia* įsivedant bendrą šios sąjungos valiutą eurą, patikint išimtinę kompetenciją pinigų politikos srityje Europos Sąjungai; toks

konstitucinis Lietuvos valstybės įsipareigojimas kartu yra jos narystės Europos Sąjungoje įsipareigojimas, kurį būtina vykdyti laikantis ir Konstitucijoje įtvirtintos Lietuvos valstybės geopolitinės orientacijos bei konstitucinio principo *pacta sunt servanda*.

2.6. Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad pagal Konstituciją Vyriausybė, – ir tik ji, – turėdama įgaliojimus valstybės biudžeto projekte numatyti, kiek lėšų ir iš kokių pajamų šaltinių turėtų būti gauta, kiek lėšų ir kokiems tikslams turėtų būti skirta, ir kt., galėjo realiai įvertinti valstybės ekonominę, finansinę padėtį, atsižvelgti į ypatingos situacijos padarinius ir valstybės išgales bei parengti dėl per ekonomikos krizę neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo) patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projektą.

2.6.1. Minėta, kad Vyriausybės pateikto Įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodytos dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projekto pateikimo termino atidėjimo priežastys: šalies ūkis dar nepasiekė iki ekonomikos krizės buvusio lygio, todėl nustatytą kompensavimo mechanizmą būtų nesilaikoma viešųjų finansų tvaraus gerinimo tikslų, stabilumo, būtų pažeista fiskalinė drausmė; Vyriausybės prioritetas – sumažintų valstybinių socialinio draudimo pensijų kompensavimas; dėl Rusijos ir Ukrainos santykių krizės susidarius sudėtingai geopolitinei situacijai iškilų grėsmė Lietuvos ekonomikos stabiliam augimui; Lietuvos strateginis siekis – sustiprinti savo gynybinį pajėgumą ir vykdyti narystės NATO ir kitose tarptautinėse organizacijose įsipareigojimus, dėl to nuosekliai didinant krašto apsaugos finansavimą.

Vadinasi, ginčijamu Įstatymu dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patirtų praradimų kompensavimo mechanizmo nustatymas buvo atidėtas įvertinus valstybėje susiklosčiusią ekonominę, finansinę padėtį, atsižvelgus į tai, kad šalies ūkis dar nepasiekė iki ekonomikos krizės buvusio lygio, ir į dėl sudėtingos geopolitinės padėties kylančią grėsmę Lietuvos ekonomikos stabiliam augimui, taip pat ir valstybės išgales pirmiausia kompensuoti sumažintas valstybines socialinio draudimo pensijas ir įsipareigojimus laikytis fiskalinės drausmės, taip pat narystės NATO ir kitose tarptautinėse organizacijose įsipareigojimus.

2.6.2. Kaip minėta, iš nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos medžiagos matyti, kad jeigu praradimų, patirtų neproporcingai sumažinus atlyginimus, kompensavimo mechanizmą reglamentuojantis įstatymas būtų priimtas 2014 metais, neatsižvelgiant į kompensacijų išmokėjimo terminus, būtų padidėjęs 2014 metų valdžios sektoriaus deficitas ir būtų buvęs pažeistas Fiskalinės drausmės įstatymas. Europos Komisija 2014 m. birželio 2 d. rekomendacijoje „Dėl 2014 m. Lietuvos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2014 m. Lietuvos konvergencijos programos“ (COM(2014) 416 *final*) patvirtino, kad buvo grėsmė 2014 metais nukrypti nuo fiskalinei drausmei keliamų reikalavimų.

Šiame kontekste minėta, kad Fiskalinės drausmės įstatymas kartu su jame nustatytais fiskalinės drausmės taisyklėmis yra skirtas Europos Sąjungos teisės aktams, kuriais siekiama užtikrinti tvarų viešųjų finansų valdymą ekonominės ir pinigų sąjungos narėse, įgyvendinti.

Vadinasi, Lietuvos Respublika, vykdydama įsipareigojimą kaip visateisė Europos Sąjungos narė dalyvauti ekonominės ir pinigų sąjungos valstybių integracijoje, *inter alia* įsivesdama eurą, negalėjo nesilaikyti su šiuo įsipareigojimu susijusios fiskalinės drausmės.

2.7. Konstatuotina, jog minėtos aplinkybės, susijusios su susiklosčiusia ekonomine, finansine, geopolitine padėtimi, imperatyvu vykdyti įstatymais prisiimtus įsipareigojimus, traktuotinos kaip itin reikšmingos ir leidžiančios teigti, kad iki 2014 m. gegužės 1 d. Vyriausybė turėjo ribotas galimybes realiai ir atsakingai įvertinti valstybės galimybes įvykdyti įsipareigojimą teisingai (kompensacijų mokėjimo terminų ir jų dydžių požiūriu) kompensuoti dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patirtus praradimus. Kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projekto parengimas, kai siekiama vien laikytis pirminio įstatyme nustatyto termino tam projektui parengti, t. y. iki 2014 m. gegužės 1 d. įvykdyti Seimo Vyriausybei nustatytą įsipareigojimą, atsakingai nepagrindžiant siūlomo nustatyti kompensavimo mechanizmo įgyvendinimo realiomis dėl minėtų ekonominių, finansinių, geopolitinių aplinkybių kintančiomis valstybės išgalėmis, būtų buvęs savitiksliis ir sudaręs prielaidas pažeisti praradimus patyrusių asmenų teisėtus lūkesčius gauti teisingą patirtų praradimų kompensavimą per protingą laikotarpį.

Be to, atsižvelgiant į iš konstitucinio biudžetinių metų instituto kylančią pareigą svarstant ir tvirtinant kitų metų valstybės biudžetą iš naujo įvertinti realią valstybėje susiklosčiusią ekonominę, finansinę padėtį ir spręsti, ar valstybė vis dar negali vykdyti prisiimtų įsipareigojimų, nėra argumentų teigti, kad Įstatymu nustatytas vienu metų terminas, kuriam buvo atidėtas kompensavimo mechanizmą nustatančio įstatymo projekto pateikimas, nelaikytinas protingu laikotarpiu.

2.8. Minėta, kad 2014 m. balandžio 30 d. Vyriausybė pateikė Seimui įstatymo projektą, kurio pagrindu Seimas 2014 m. rugsėjo 11 d. priėmė ginčijamą Įstatymą.

Minėta, kad įstatymų leidybos procesas – tai visuma juridškai reikšmingų veikslių, būtinų, kad būtų priimtas įstatymas, ir atliekamų tam tikra griežta logine ir laiko seka; kai įstatymų leidybos iniciatyvos teisės Seime subjektas pateikia įstatymo projektą, įstatymų leidybos institucijai Seimui iškyla pareiga pradėti jį svarstyti.

Šios konstitucinės justicijos bylos kontekste taip pat minėta, kad Vyriausybė – ir tik ji – galėjo realiai įvertinti valstybės ekonominę, finansinę padėtį, atsižvelgti į ypatingos situacijos padarinius ir valstybės išgales bei parengti dėl per ekonomikos krizę neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo) patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projektą.

Vadinasi, Seimas tik po to, kai Vyriausybė iki jai nustatyto 2014 m. gegužės 1 d. termino, įvertinusi ekonominę, finansinę padėtį, atsižvelgusi į ypatingos situacijos padarinius ir valstybės išgales, jam pateikė ginčijamo Įstatymo projektą, laikydamasis įstatymų leidybos proceso taisyklių galėjo priimti Įstatymą.

2.9. Taigi konstatuotina, jog nėra pagrindo teigti, kad įstatymų leidėjas, Įstatymu nustatydamas naują dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projekto pateikimo terminą, nepagrįstai delsė ir pažeidė tokius praradimus patyrusių asmenų teisėtus lūkesčius, atsakingo valdymo principą ir imperatyvą vykdyti įstatymais priimtus įsipareigojimus.

2.10. Vadinasi, nėra pagrindo teigti, kad Įstatymu pažeistos Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalys, konstitucinis teisinės valstybės principas.

2.11. Pažymėtina, kad, kaip minėta, įstatymų leidybos procesas – tai visuma juridiskai reikšmingų veiksmų, būtinų, kad būtų priimtas įstatymas, ir atliekamų tam tikra griežta logine ir laiko seka; kai įstatymų leidybos iniciatyvos teisės Seime subjektas pateikia įstatymo projektą, įstatymų leidybos institucijai Seimui iškyla pareiga pradėti jį svarstyti, todėl Įstatymu Vyriausybei nustatytas 2015 m. gegužės 1 d. terminas kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projektui pateikti laikytinas konkrečiu terminu Konstitucijoje, Seimo statute reglamentuojamam įstatymų leidybos procesui pradėti siekiant priimti neproporcingai sumažintų atlyginimų kompensavimo mechanizmą reglamentuojantį įstatymą.

3. Kaip minėta, pareiškėjams kilo abejonių ir dėl Įstatymo atitikties Konstitucijos 30 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 1 daliai.

3.1. Pareiškėjų nuomone, nuo 2014 m. gegužės 1 d. iki Įstatymo įsigaliojimo 2014 m. rugsėjo 20 d. iš esmės buvo galima konstatuoti nepagrįstą valstybės delsimą nustatyti patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą ir atitinkamai buvo pagrindas ginti asmenų, patyrusių praradimus, teises teismine tvarka. Priėmus Įstatymą, šių asmenų padėtis jų teisės į teisminę gynybą realumo požiūriu tapo neaiški ir iš esmės pakito, nes atidėjus atlyginimų kompensavimo mechanizmo nustatymą jie negali įvertinti, ar įstatymų leidėjas nepagrįstai delsia nustatyti atlyginimų kompensavimo mechanizmą. Dėl šių priežasčių kliudoma asmenims, patyrusiems praradimus, veiksmingai naudotis teise į teisminę gynybą ir pažeidžiama Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalis, 109 straipsnio 1 dalis.

3.2. Sprendžiant, ar Įstatymas neprieštaruja Konstitucijos 30 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, pažymėtina, kad, kaip minėta:

– teisę į teisminę pažeistų konstitucinių teisių ir laisvių gynybą turi kiekvienas asmuo, manantis, kad jo teisės ar laisvės pažeistos;

– konstitucinė teisė kreiptis į teismą reiškia, jog teisinėje valstybėje kiekvienam užtikrinama galimybė savo teises ginti teisme tiek nuo kitų asmenų, tiek nuo neteisėtų valstybės institucijų ar pareigūnų veiksmų;

– jeigu būtų neužtikrinta asmens konstitucinė teisė kreiptis į teismą, būtų nepaisoma ir visuotinai pripažinto bendrojo teisės principo *ubi ius, ibi remedium* – jeigu yra kokia nors teisė (laisvė), turi būti ir jos gynimo priemonė; tokia teisinė situacija, kai kuri nors asmens teisė ar laisvė negali būti ginama, taip pat ir teismine tvarka, nors pats tas asmuo mano, kad ši teisė ar laisvė yra pažeista, pagal Konstituciją yra neįmanoma, ji jos netoleruoja.

Taip pat minėta, kad asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patirtų praradimų teisingas kompensavimas pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinį socialinės darnos imperatyvą, gali būti tinkamai užtikrintas tik remiantis įstatymų leidėjo nustatytais patirtų praradimų kompensavimo dydžiais, terminais ir kitais esminiais elementais.

Minėta ir tai, kad praradimus dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patyrusių asmenų teisė į tokių praradimų kompensavimą turėtų būti įgyvendinama pagal įstatymų leidėjo nustatytą mechanizmą, kuris užtikrintų teisingą kompensavimą per protingą laikotarpį; įstatymų leidėjui nepagrįstai delsiant nustatyti patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą arba jį nustačius neteisingą (kompensacijų mokėjimo terminų ir (ar) jų dydžių požiūriu), asmenys, patyrę praradimus dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo, savo pažeistas teises gali ginti teismine tvarka.

3.3. Šiame nutarime konstatuota, jog nėra pagrindo teigti, kad įstatymų leidėjas, nustatydamas naują kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projekto pateikimo terminą, nepagrįstai delė.

3.4. Vadinas, nėra pagrindo teigti, kad, Įstatymu nustačius naują kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projekto pateikimo terminą, buvo pažeistos praradimus dėl neproporcingo atlyginimų mažinimo patyrusių asmenų teisės, kylančios iš Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalies, 109 straipsnio 1 dalies.

4. Minėta, kad šioje konstitucinės justicijos byloje prašoma ištirti Įstatymo atitiktį *inter alia* Konstitucijos 69 straipsnio 1 daliai.

4.1. Iš pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo argumentų matyti, kad jam kilo abejonių, ar Įstatymas pagal priėmimo tvarką neprieštaruja Konstitucijos 69 straipsnio 1 daliai tuo aspektu, kad, pasak jo, ginčijamo Įstatymo projektas nebuvo preliminariai svarstomas Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitete.

4.2. Sprendžiant dėl Įstatymo atitikties Konstitucijai pagal priėmimo tvarką, esminę reikšmę turi aplinkybės, susijusios su jo procesu.

4.2.1. 2014 m. balandžio 30 d. Seime buvo įregistruotas Vyriausybės 2014 m. balandžio 28 d. nutarimu Nr. 377 pateiktas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnio, 1 priedo pakeitimo ir kai kurių su jais susijusių įstatymų pripažinimo netekusiais galios įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos statuto 30 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto pakeitimo įstatymo 1 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinės krašto apsaugos tarnybos statuto 20 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo Nr. XII-523 2 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIIP-1771, kuriuo buvo siūloma nustatyti Vyriausybei naują terminą (iki 2015 m. gegužės 1 d.), iki kada ji turi parengti ir pateikti Seimui asmenų, kuriems už darbą apmokama iš valstybės ar savivaldybės biudžeto lėšų, dėl per ekonomikos krizę neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio (atlyginimo) patirtų praradimų kompensavimo mechanizmą reglamentuojančio įstatymo projektą ir pateikti pagal jame nustatytą kompensavimo mechanizmą apskaičiuotą kompensacijoms reikalingą lėšų sumą.

4.2.2. Seimo kanceliarijos Teisės departamentas 2014 m. gegužės 9 d. dėl minėto įstatymo projekto pateikė išvadą Nr. XIIP-1771, kurioje *inter alia* nurodyta: „Įstatymo projekte siūlomas teisinis reguliavimas vertintinas konstitucinės doktrinos požiūriu“, Įstatymu keičiamas įstatymas „sukūrė teisėtą lūkestį, kad 2014 m. gegužės 1 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, įstatymo projekto forma, pateiks Lietuvos Respublikos Konstitucijai prieštaraujančiu teisiniu reguliavimu neproporcingai sumažinto darbo užmokesčio kompensavimo siūlymus, <...> dauguma asmenų, kurių darbo užmokestis buvo sumažintas Konstitucijai prieštaraujančiu teisiniu reguliavimu, nesikreipė ginti savo pažeistų teisių į teismus“; „keičiamo įstatymo 2 straipsnio 2 punkto norma nustatė terminą, iki kurio turėjo būti pateiktas nurodytas įstatymo projektas, todėl šis terminas galėjo būti keičiamas iki jam sueinant, t. y. iki 2014 m. gegužės 1 d.“; „įstatymo projekto aiškinamajame rašte nurodyta eilė priežasčių, paskatinusių įstatymo projekto parengimą. Su jame nurodytais argumentais negalima sutikti.“

Pažymėtina, kad minėtoje išvadoje Seimo kanceliarijos Teisės departamentas, atlikęs ginčijamo Įstatymo projekto atitikties Konstitucijai vertinimą, vienareikšmiškai nekonstatavo, kad jis prieštarauja Konstitucijai.

4.2.3. Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui ginčijamo Įstatymo projekto neapsvarsčius, Seimas 2014 m. rugsėjo 11 d. posėdyje priėmė Įstatymą.

4.3. Pagal pareiškėjo prašymą tiriant, ar Įstatymas pagal priėmimo tvarką neprieštarauja Konstitucijai, būtina atskleisti, koks buvo nustatytas teisinis reguliavimas, pagal kurį turėjo būti

atliekamas ginčijamo Įstatymo projekto atitikties Konstitucijai preliminarus vertinimas šį projektą pateikus Seimui ir jį svarstant Seime.

4.3.1. Seimo statuto 136 straipsnio „Įstatymo projekto registravimas ir veiksmai jį užregistravus“ 2 dalyje (2013 m. gruodžio 19 d. redakcija) nustatyta, kad dėl įregistruoto įstatymo projekto Seimo kanceliarijos Teisės departamentas ne vėliau kaip per 7 darbo dienas nuo gavimo dienos pateikia išvadas, ar tas projektas atitinka Konstituciją, įstatymus, teisėkūros principus ir juridinės technikos taisykles, taip pat ar kartu pateikti dokumentai atitinka šio statuto reikalavimus; jeigu įstatymo projektas didelis, Seimo kanceliarijos Teisės departamento direktorius gali kreiptis į Seimo seniūnų sueigą dėl išvadų pateikimo termino pratęsimo.

Aiškindamas šią Seimo statuto nuostatą Konstitucinis Teismas 2013 m. vasario 15 d. nutarime yra konstatavęs, kad Seimo statuto 136 straipsnio 2 dalyje nustatyta Seimo kanceliarijos Teisės departamento pareiga, įvertinus įstatymo projektą, pateikti išvadą, kurioje turi būti aiškiai (vienareikšmiškai) konstatuota, ar įstatymo projektas prieštarauja Konstitucijai; išvada, kad įstatymo projektas prieštarauja Konstitucijai, turi būti argumentuota.

4.3.2. Pagal Seimo statuto 138 straipsnio „Seimo komiteto, Vyriausybės ir kitų institucijų preliminarios išvados dėl įstatymo projekto“ 2 dalį (2000 m. spalio 10 d. redakcija) Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas privalo preliminariai apsvarstyti įstatymo projektą, jeigu Seimo kanceliarijos Teisės departamentas pateikia išvadą, kad šis įstatymo projektas prieštarauja Konstitucijai.

Taigi tik Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvada, kurioje vienareikšmiškai konstatuota, kad įstatymo projektas prieštarauja Konstitucijai, lemia Seimo Teisės ir teisėtvarkos komiteto pareigą preliminariai apsvarstyti jį.

4.3.3. Nagrinėjamos konstitucinės justicijos bylos kontekste pažymėtina, kad aiškindamas šią Seimo statuto nuostatą Konstitucinis Teismas 2005 m. sausio 19 d., 2013 m. vasario 15 d. nutarimuose yra konstatavęs, jog tai yra viena iš teisinių priemonių, leidžiančių siekti, kad Seimo priimami įstatymai, kiti teisės aktai neprieštarautų Konstitucijai.

4.4. Minėta, kad Seimo pareiga laikytis Seimo statute apibrėžtų įstatymų priėmimo taisyklių yra jo konstitucinė pareiga; negalima ignoruoti jokios Konstitucijoje, įstatymuose ar Seimo statute įtvirtintos įstatymų leidybos proceso stadijos ar įstatymų leidybos taisyklės; būtinybė įstatymus priimti nuosekliai laikantis įstatymų leidybos proceso stadijų ir taisyklių kyla iš Konstitucijos; Seimo priimti įstatymai turi atitikti Konstituciją; įstatymų, kitų Seimo teisės aktų atitiktį Konstitucijai užtikrina *inter alia* Seimo įgyvendinama vidinė prevencinė kontrolė, kuri turi būti įgyvendinama ne formaliai, o realiai ir veiksmingai; esminiai Seimo statute nustatytos įstatymų leidybos procedūros pažeidimai reiškia, jog yra pažeidžiama ir Konstitucijos 69 straipsnio 1 dalies nuostata, kad įstatymai Seime priimami laikantis įstatymo nustatytos procedūros.

4.5. Šiame Konstitucinio Teismo nutarime konstatuota, kad Seimo statuto 136 straipsnio 2 dalyje (2013 m. gruodžio 19 d. redakcija), 138 straipsnio 2 dalyje (2000 m. spalio 10 d. redakcija) įtvirtinta tokia Seimui pateikto įstatymo projekto atitikties Konstitucijai preliminaraus vertinimo tvarka, pagal kurią užregistruoto įstatymo projekto atitiktį Konstitucijai privalo įvertinti Seimo kanceliarijos Teisės departamentas pateikdamas išvadą, kurioje turi būti aiškiai (vienareikšmiškai) konstatuota, ar įstatymo projektas prieštarauja Konstitucijai; jam pateikus išvadą, kad įstatymo projektas prieštarauja Konstitucijai, įstatymo projektą privalo apsvarstyti ir Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas; pagal minėtas Seimo statuto nuostatas Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas įstatymo projektą atitikties Konstitucijai požiūriu privalo apsvarstyti tik tuo atveju, kai Seimo kanceliarijos Teisės departamentas pateikia išvadą, kad tas įstatymo projektas prieštarauja Konstitucijai.

4.6. Minėta, kad Seimo kanceliarijos Teisės departamentas, atlikęs ginčijamo Įstatymo projekto atitikties Konstitucijai vertinimą, vienareikšmiškai nekonstatavo, kad jis prieštarauja Konstitucijai.

4.7. Vadinas, Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas, laikydamasis Seimo statuto 136 straipsnio 2 dalies (2013 m. gruodžio 19 d. redakcija), neprivalėjo apsvarstyti ginčijamo Įstatymo projekto.

Taigi konstatuotina, jog nėra pagrindo teigti, kad priimant ginčijamą Įstatymą buvo pažeistas iš Konstitucijos 69 straipsnio 1 dalies kylantis reikalavimas laikytis įstatymuose, Seimo statute nustatytos įstatymų priėmimo tvarkos.

5. Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad Įstatymas neprieštarauja Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, 30 straipsnio 1 daliai, 69 straipsnio 1 daliai, 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102, 105 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 53, 53¹, 54, 55, 56 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nutaria:

Pripažinti, kad 2014 m. rugsėjo 11 d. priimtas Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 25 straipsnio, 1 priedo pakeitimo ir kai kurių su jais susijusių įstatymų pripažinimo netekusiais galios įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo priedėlio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos statuto 30 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos

statuto pakeitimo įstatymo 1 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinės krašto apsaugos tarnybos statuto 20 straipsnio pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo Nr. XII-523 2 straipsnio pakeitimo įstatymas (TAR, 2014-09-19, Nr. 12504) neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Šis Konstitucinio Teismo nutarimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Vytautas Greičius

Pranas Kuconis

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Dainius Žalimas